

circumstàncies varies, de manera que en el cas de *tioganissa* s'ha escollit únicament la forma més etimològica, tot i ser la menys estesa; pel que fa a *tisores/estisores* s'han integrat dues variants d'acord amb la tradició, prioritzant la més etimològica; o quant a *ansa/nansa*, s'han incorporat les dues solucions al diccionari normatiu, encara que donant prioritat a la primera per ser la més etimològica, la més extensa i amb més usos figurats. D'altra banda, explica el Dr. Veny que el millor coneixement de la llengua històrica gràcies als estudis geolingüístics ha permès acollir en el *DIEC2* variants d'ampli abast geogràfic, com *canut* 'canó de les agulles' (occidental) o *raül* 'arrel' (valencià i part del nord-occidental), i àdhuc mots que havien estat considerats castellanismes, como *viuda*, solució que preval en la llengua viva davant *vidua*. També destaca l'auxili dels dialectes en la formulació correcta de l'ortografia de certs vocables (p. ex. *gavarró*, *cabet*, *anxovat*, *armallada*).

El colofó d'aquesta obra és l'Índex de mots, que reuneix totes les paraules que s'han estudiat, tret dels refranys, locucions i noms complexos apareguts en els capítols 6 i 7. De forma abreujada s'indica l'adscripció lingüística de cada unitat lèxica, excepte quan pertany al català. Cal agrair a l'autor la incorporació d'aquesta eina que facilitarà, sens dubte, la consulta dels articles.

A través dels treballs recopilats en aquesta publicació, el Dr. Veny ens demostra, un cop més, la seva passió per la dialectologia i la geolingüística, la seva capacitat d'analitzar amb detall els materials que ens ofereix el seu estimat *Atles Lingüístic del Domini Català*, la seva habilitat a l'hora de reflexionar sobre les varietats diatòpiques i el seu paper en la confecció de l'estàndard, i el seu talent per arribar a conclusions irrefutables, d'una manera raonada i lúcida; i tot plegat arrodonit amb la destresa de posar el català en el lloc que li correspon dins la Romania. No és la primera vegada que el Dr. Veny reuneix sota un títol suggeridor una sèrie de treballs que comparteixen un eix filològic comú, i tant de bo que no en sigui l'última, perquè aquestes recopilacions esdevenen, segons ell mateix afirma a la presentació del llibre, «una peça bàsica per a futurs estudis de geolingüística, història de la llengua, gramàtica històrica i normativa» (p. 7).

Javier GIRALT LATORRE
Universitat de Saragossa

VERGÉS, Àngel / VIDAL, Vicent (ed.) (2015): *Etnopoètica: arxius i materials inèdits*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 232 p.

Rondalles, llegendes, cançons, anècdotes, acudits, parèmies, endevinalles, i tants d'altres gèneres folklòrics, pertanyen a un art verbal que l'Etnopoètica s'encarrega d'estudiar. El present recull aplega, un cop ampliades i revisades, les contribucions a la X Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics, precisament intitulada «Etnopoètica: arxius i materials inèdits», que es va celebrar a Banyoles el 7 i 8 de novembre de 2014. Temàticament, el volum, després d'una breu «Presentació» (p. 7-9) a càrrec d'ambdós curadors, es divideix en dos blocs: «I. Arxius i institucions» (p. 11-89), que consta de sis articles, i «II. Autors i materials inèdits» (p. 91-229), conformat per vuit contribucions. Pel que fa a les dues darreres pàgines (p. 231-232), constitueixen l'«Índex» general de l'obra.

El primer bloc, «I. Arxius i institucions» (p. 11-89), s'enceta amb l'article d'Alexandre Bataller Català (Universitat de València) «L'Arxiu dels Tallers de Música Popular. Una aportació al repertori etnomusicològic valencià des d'un projecte de recerca escolar» (p. 13-25), el qual posa en relleu els resultats obtinguts pels Tallers de Música Popular, campanya impulsada des de la Direcció General de Centres i Política Educativa de la Conselleria de Cultura i Educació de la Generalitat Valenciana. Al llarg de set cursos escolars (del 1984-85 fins al 1990-91), aquesta iniciativa mobilitzava anualment una cinquantena de centres valencians d'ensenyament primari, és a dir, més de catorze mil alumnes (de la segona etapa d'EGB), dividits en més de dos mil equips, que s'encarregaven tant d'omplir les fitxes d'enquesta com d'enregistrar, per mitjà de cintes de cassete, les cançons i melodies tradicionals que amo-

llaven els veïns provectes de fins a dos-cents dos pobles o nuclis de població (enumerats a les p. 15-16 i, detallats per a cadascun dels set cursos escolars, a les p. 16-17). El fruit més llaminer dels Tallers de Música Popular va ser la col·lecció discogràfica Fonoteca de Materials, editada per la Generalitat Valenciana, que, a dia d'avui, recull una trentena de discos (en suport vinil, casset i CD) amb un total de set-centes setanta interpretacions de música tradicional (en castellà, però, sobretot, en valencià), enregistrades als mateixos pobles dels comunicants. Això no obstant, l'arxiu obtingut gràcies a les fitxes d'enquesta redactades pels milers d'escolars valencians segueix oferint un valuós material heterogeni, en gran part inèdit, que convindria estudiar amb atenció.

Seguidament, a «Paremiologia romànica i literatura popular. Ponts de col·laboració interdisciplinària des del projecte *ParemioRom*» (p. 27-38), José Enrique Gargallo Gil (Universitat de Barcelona) presenta la pàgina web del projecte *ParemioRom* (*Paremiologia romànica: refranys meteorològics i territori*), que, el novembre de 2014, comptava amb més de dotze mil fitxes de parèmies corresponents a llengües i varietats de l'Europa romànica extretes de fonts escrites durant el darrer segle i mig. Aquest tresor paremiològic resulta fàcilment consultable gràcies a cinc tipus de cerques (per separat o combinades): textual, per llengües, conceptual, per fonts bibliogràfiques o bé per geolocalitzacions. Per exemplificar el funcionament d'aquesta eina en línia (<<http://stel.ub.edu/paremio-rom/ca/refranys>>), l'autor efectua, i desenvolupa, dues cerques: els dialogismes entre l'ésser humà i els mesos de gener a abril (p. 28-33), que corresponen a la cerca Àmbit temàtic general > Dialogismes entre l'ésser humà i els mesos; i els refranys que presenten la maldat d'aquests mateixos mesos, entre l'hivern i la primavera, envers la pròpia mare (p. 33-35), obtinguts de combinar *Cronologia* > *mes* amb Àmbit temàtic general > personificació i afins > parentiu: mares (la p. 38 il·lustra aquesta segona prova amb una reproducció de la pàgina web). Els resultats d'ambdues cerques palesen que, àdhuc al primaverenc abril, la maltempada pot arribar en qualsevol moment, alhora que, en la seva formulació, les parèmies analitzades es relacionen amb relats de tipus rondallístic.

En tercer lloc, M. Magdalena Gelabert i Miró i Irene Zurrón Servera (Institució Pública Antoni M. Alcover) disserten sobre els «Arxius i materials de la Biblioteca Monogràfica de la Institució Pública Antoni M. Alcover de Manacor» (p. 39-52). Aquesta institució, creada el 1999, ha vist com el fons de la Biblioteca Monogràfica, dedicada a la figura polifacètica del folklorista i lingüista Antoni M. Alcover (1862-1932), i orientada a la consulta d'investigadors i especialistes, ha assolit, a través d'adquisicions o cessions, la gens menyspreable xifra de 3.512 materials, els quals es detallen numèricament (p. 41-42), tot dividint-los en els següents apartats: llibres, biblioteca particular d'Antoni M. Alcover, obra pròpia d'Alcover, estudis sobre Alcover, estudis sobre Francesc de B. Moll, llibres d'interès general, obres rondallístiques, audiovisuals, postals, cartes, fotografies relacionades amb Alcover, cèdules lexicogràfiques, publicacions periòdiques i documents interns de la Institució. Cal aclarir que la consulta d'aquest generós material (més de vuit-cents llibres, cent cinquanta-dos CD o DVD, o mil dues-centes noranta postals) resulta d'allò més còmoda gràcies a la minuciosa catalogació elaborada a través d'una base de dades. Seguidament, les autores destaquen alguns materials del fons: els provinents de la biblioteca particular manacorina d'Alcover (p. 43-44), les seves obres (p. 44-47), com ara la famosa *Lletra de convit*, el *Llibre d'actes del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana celebrat a Barcelona l'octubre del 1906* (1908), o els epistolaris amb personatges de la importància de Pompeu Fabra; també s'hi esmenten alguns llibres de temàtica alcoveriana (p. 47-48), així com obres rondallístiques (p. 48-49).

L'article següent, «Josep M. Pujol i el Museu d'Arts, Indústries i Tradicions Populares. Memòria d'una relació d'amistat i de creativitat» (p. 53-63), obra de Dolors Llopart i Puigpelat (Museu d'Arts, Indústries i Tradicions Populares, MAITP) i Roser Ros i Vilanova (Tantàgora / Universitat Ramon Llull), analitza, a través d'algunes vivències personals de les autores, la dimensió cultural i altruista de Josep M. Pujol com a renovador de la museografia etnogràfica, introductor de la narrativa de tradició oral en el discurs museogràfic o creador del primer col·lectiu de narradors.

A continuació, David Masgrau i Haro i Àngel Vergés i Gifra (Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles), a «L'Arxiu familiar de Pere Alsius de Banyoles» (p. 65-74), presenten la figura del farmacèutic

banyolí Pere Alsius i Torrent (1839-1915), personalitat inquieta vinculada al moviment cultural de la Renaixença i pioner de la prehistòria catalana. Gràcies a la cessió de la família Alsius, s'han pogut catalogar nou-cents cinquanta-vuit documents del fons familiar de Pere Alsius i cent cinquanta-quatre llibres de la seva biblioteca personal. Pel que fa als documents, es divideixen en: correspondència rebuda (per exemple, de Francesc Maspons, patriarca dels folkloristes catalans), apunts de la llicenciatura de Farmàcia, esborranys de discursos, notes sobre investigacions històriques, prehistòriques, geològiques, sanitàries i antropològiques, esborranys d'articles i llibres, notes autobiogràfiques, notes folklòriques, documentació farmacèutica i programes d'actes socials. Tot plegat, doncs, un material tan interessant com heterogeni el catàleg del qual es pot consultar des del web del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (<www.cebanyoles.cat> > Publicacions > Arxiu Família Alsius [AFAL]).

Tanca el primer bloc del volum la contribució de Tomàs Vibot Railakari (Universitat de les Illes Balears) intitulada «El fons Antoni Pons Pastor (1888-1976) a l'Arxiu Històric de la UIB» (p. 75-89). L'inventari d'aquest fons, pertanyent al prevere, bibliògraf i destacat lul·lista Antoni Pons Pastor, s'enumera amb tot detall (p. 76-81), bo i dividint-lo en nou sèries: fitxes de referències (1), anotacions i materials per a la realització d'obres (2), esborranys d'obres (3), originals (4), transcripció de documents (5), material gràfic (6), sermons, discursos i conferències (7), retalls de premsa (8) i documents diversos (9). De tot aquest material, en destaquen dues carpetes (pertanyents a la *Sèrie d'esborranys d'obres*) de caire etnopoètic, la «2a plagueta de composicions» (p. 81-85), amb dinou escrits heterogenis (reflexions polítiques i morals, poemes, tradicions i llegendes), que s'inventarien i descriuen breument; i la de «Manuscrits de rondalles» (p. 85), que conté vuit rondalles editades en diferents publicacions periòdiques. L'article s'acompanya amb quatre imatges il·lustratives (p. 86-89), una d'Antoni Pons i tres de documents del fons.

L'article «A propòsit de l'«Afexitó» d'Adolf Salvà al *Folklore valencià* de Francesc Martínez i Martínez» (p. 93-110), de Joan Borja i Sanz (Universitat d'Alacant), obre la segona part del volum, «II. Autors i materials inèdits» (p. 91-229), tot entremesclant les figures dels dos *senyors folkloristes* de la comarca de la Marina Baixa, l'alteà Francesc Martínez i Martínez (1865-1946), el qual introduí «una nova metodologia i una nova concepció en l'estudi del folklore» (p. 96; cfr. p. 196), i el lletraferit callosí Adolf Salvà i Ballester (1885-1941). El vincle entre ambdós deriva d'una troballa efectuada a la biblioteca de Salvà: en l'exemplar d'*Arreplega de llegendes, tradicions y costums del Reine de València* de Martínez, obra de referència en la història dels estudis folklòrics valencians, s'hi va descobrir un plec manuscrit de quatre pàgines que, amb el títol d'«Afexitó» (transcrit a l'*Annex I*. de la p. 110), pretenia complementar l'estudi sobre la ciència del folklore que Martínez hi havia redactat a guisa d'introducció. Ultra aquest breu manuscrit, Salvà introdueix, de tant en tant, en els llibres del folklorista alteà, notes al peu a fi d'assenyalar-hi observacions o correccions que, a vegades, esdevenen comentaris d'allò més saborosos. Finalment, cal apuntar que l'article s'acompanya d'una vintena d'imatges que presenten ambdós autors, així com la biblioteca de Salvà, diversos exemplars d'aquesta i algunes notes a peu de pàgina del mateix Salvà a les obres de Martínez.

Tot seguit, a «El Recull de Folklore Menorquí (1912) d'Andreu Ferrer: font de materials inèdits» (p. 111-126), Margalida Coll Llompart (Grup de Recerca en Etnopoètica de les Illes Balears / Universitat de les Illes Balears) posa en relleu la tasca de recollida de folklore empresa a Menorca pel mestre nacional mallorquí Andreu Ferrer Ginard (1887-1975), de la qual destaca el *Recull de Folklore Menorquí*, presentat l'any 1912 al Certamen de Folklore organitzat per l'Ateneu Científic i Literari de Maó, en què obtingué l'accèssit. Tres anys més tard, començà a editar a Mallorca la revista *Tresor dels Avis*, una de les primeres publicacions d'etnografia i folklore de les Illes Balears, en la qual inclogué materials folklòrics provinents del recull premiat a Maó, com ara cançonetes, cançons curtes sense partitura, cançons llargues amb partitura, comparances o dos articles (sota el pseudònim *Ramon des Pujols*) sobre «Costums de Menorca», que formarien part de l'*Ethologia de Menorca* (1927). Tot fa pensar que els abundants materials folklòrics recollits per Ferrer a Menorca van originar la majoria d'obres de folklore que va publicar posteriorment, així com la seva obra més ambiciosa, i encara inèdita, l'*Arxiu de Folklore Balear*. L'article es completa amb un índex general (p. 120-121) del recull de vuit-centes quartilles

que Ferrer va presentar al Certamen de Folklore, en què es destaquen en negreta els apartats inèdits dintre de les set seccions (*I. Novel·lística, II. Cançonística, III. Paremiologia, IV. Etologia, V. Hierologia, VI. De l'infantesa i VII. Endevinalles*), i amb un *Annex I* (p. 123-126) en què es detalla l'índex complet del *Recull de Folklore Menorquí*.

A «La recuperació del *Rondallari de Pineda* de Sara Llorens: la correspondència entre Joan Amades i Manuel Serra i Moret» (p. 127-135), Carme Oriol (Universitat Rovira i Virgili) transcriu la relació epistolar que, entre el deu de gener i el quinze d'octubre de 1958, van mantenir Joan Amades (1890-1959) i Manuel Serra i Moret (Vic 1884 – Perpinyà 1963) per mor de l'interès del primer en les rondalles recollides per la finada esposa del segon, Sara Llorens (Lobos 1881 – Perpinyà 1954). A despit de la seva brevetat (a dreta llei, es tracta de sis cartes d'Amades a Serra i Moret, i de quatre de Serra i Moret a Amades), aquest epistolari permet, en primer lloc, documentar la donació del manuscrit del *Rondallari de Pineda* de Sara Llorens a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i, d'altra banda, ens ofereix informació rellevant sobre els estudis de rondallística a finals dels anys cinquanta.

L'article «Francesc Nabot i Tomàs, un col·lector obscur» (p. 137-156), de Salvador Rebés Molina (Grup d'Estudis Etnopoètics), se centra en la figura d'aquest empordanès (Vilanant 1874 – Barcelona 1942) a través de cinc apartats. En el primer, *L'home i el professor (1874-1933)* (p. 137-141), se'n fa una breu semblança biogràfica, tot destacant-ne la labor docent a la Universitat de Barcelona, a partir de 1902, no només en Paleografia, la seva especialitat, sinó en moltes altres matèries. Segonament, a *Bibliotecari auxiliar i Guerra Civil (1933-1939)* (p. 141-144) s'esmenta la tasca que realitzà com a bibliotecari auxiliar (1933-1935) de la Biblioteca del Patronat, així com algunes vicissituds derivades de la Guerra Civil. Després d'un bloc dedicat a *Els darrers anys (1939-1942)* (p. 144-146), el quart apartat, *Catolicisme ultrancer* (p. 146-148), conclou que, «[m]algrat el seu acusat clericalisme, Nabot no deixa de ser un neotomista conservador decidit a defensar la projecció social de la seva fe» (p. 148). En darrer lloc, *Col·lector de cançons populars* (p. 148-150), la part més pertinent al nostre volum, en tracta la vessant de col·lector de rares circumstàncies, per tal com no era folklorista, ni excursionista, ni militava a les files del nacionalisme. L'article es completa amb un *Llistat de romanços* (p. 150-151), un altre llistat, per ordre cronològic, d'*Alguns escrits de Francesc Nabot i Tomàs* (p. 151-152) i, finalment, cinc imatges il·lustratives (p. 154-156).

Tot seguit, a «Les fitxes de “Matar la Cuca i La Garba de la Mestressa” com a mostra de l'arxiu de recerques d'estudiant, de Josep M. Batista i Roca» (p. 157-165), Josefina Roma (Grup d'Estudis Etnopoètics) disserta sobre la figura d'aquest etnòleg i antropòleg barceloní format a Oxford amb els grans especialistes de l'època, que dominava la bibliografia més actualitzada, i n'intentava aplicar la metodologia al treball de camp a Catalunya. Abans de la dictadura de Primo de Rivera, moment en què va haver-hi de renunciar, Josep Maria Batista i Roca (1895-1978) havia organitzat, en un moble amb calaixets *ad hoc*, un arxiu propi, ordenat temàticament per mitjà de fitxes, que cobria tot l'arc de l'antropologia i el folklore. Com a exemple del seu treball antropològic i folklòric, així com de la metodologia emprada, Roma escull els rituals agraris de sega relacionables amb el famós passatge de Sir James Frazer (1854-1941) sobre el sacerdot del Santuari de Diana a Nemi, el qual ostentava aquest càrrec fins que algú altre no el matava i l'en substituïa. L'esmentat personatge es compara a l'esperit del cereal que a Catalunya es mirava de *matar* entre les darreres garbes que se segaven per tal d'afavorir-ne el renaixement de cara a l'any següent. En aquest sentit, s'hi relacionen dos rituals festius com el de *Matar la cuca*, quan es tallava l'últim rogle de blat (a vegades, acompanyat de música i balls), o bé el de la *Garba de la Mestressa*, que consistia en afaïçonar, al final de la sega, una garba molt més gran del normal, damunt la qual s'asseia la mestressa de la casa mentre la resta cantava, ballava i/o berenava.

D'altra banda, Josep Temporal Oleart (ICE de la Universitat de Barcelona), a «El *Manuscrit Sabater Carbonell*: classificació ATU dels materials rondallístics» (p. 167-192), ens dona a conèixer aquest curiós manuscrit, atzarosament descobert en una llibreria de vell trempolina, que aplega materials heterogenis del domini etnopoètic de Catalunya, en català i, excepcionalment, en castellà, recollits d'informants provinents d'una àmplia part del territori català durant els anys 1895-1929. De les sis-centes pàgines del manuscrit, les tres-centes vuitanta-nou escrites contenen oracions, supersticions, refranys,

proverbis, tradicions, procediments mnemotècnics, embarbussaments, endevinalles, jocs de mainada (amb cançó o fórmula fixa), rondalles i cançons. Pel que fa a les trenta-nou rondalles presents en el volum, vint-i-vuit es poden classificar, o relacionar, amb tipus ATU, mentre que onze romanen sense catalogar; en aquest sentit, la penúltima part de l'article es dedica a una detallada classificació ATU de les vint-i-vuit rondalles catalogades (p. 175-186). A títol il·lustratiu, l'*Annex* (p. 188-192) final mostra la reproducció de cinc pàgines manuscrites.

L'article «L'obra folklòrica de Just Sansalvador» (p. 193-209) de Vicent Vidal Lloret (Universitat d'Alacant) ofereix una visió completa de la contribució folklòrica de Just Sansalvador (Cocentaina 1900 - Algesires 1980), tot parant esment a diversos aspectes contextuais, biogràfics i metodològics. De l'*Aproximació biogràfica* (p. 193-195) d'aquest polifacètic músic destaca l'encàrrec que rebé el 1924, per part de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC), de recórrer el Comtat en missió folklòrica de recerca. Pel que fa a *L'obra folklòrica* (p. 195-207) de Sansalvador, que s'inicia l'any 1922 i es clou el 1924, s'insereix plenament en el segon gran període de la història del folklore valencià, el que va de 1912, quan Francesc Martínez i Martínez (1865-1946) (cfr. p. 94-96), el primer valencià que tracta el folklore amb una metodologia específica, publica el seu primer recull, a 1939, amb l'inici de la Guerra Civil. Dels treballs de Sansalvador, se'n distingeixen dos tipus: els que va presentar als concursos organitzats per l'OCPC (el *Recull de cançons populars valencianes*, el 1922, i tant el *Cançoner infantil de Cocentaina* com el *Cançoner general valencià*, el 1924) i la ja esmentada missió de cerca, duta a terme del primer d'agost al cinc d'octubre de l'any 1924 (l'article inclou dues imatges, p. 203-204, amb gloses de Sansalvador a la crònica de la missió publicada el 1929), durant la qual recorregué (acompanyat primerament pel seu germà Miquel i, posteriorment, per un altre germà, Joaquim) tretze pobles del Comtat, s'entrevistà amb més de dues-centes persones i aconseguí aplegar un total de 1.676 cançons (de bressol, relacionades amb jocs infantils, nadales, corrandes, de treballada, crits populars, seguidilles, danses, cançons-xiste, crides, ambaixades, tocases de dolçaina, diàlegs recitats i «cançons diverses»). Al darrer apartat, *Conclusions* (p. 207-208), s'hi afirma que Sansalvador representa «un dels principals protagonistes valencians del segon període de la història del folklore valencià (1912-1939)» (p. 208).

Finalment, Laura Villalba Arasa (Universitat Rovira i Virgili / Grup d'Estudis Etnopoètics), a «El procés de transcripció, edició i fixació d'un corpus inèdit a partir dels materials rondallístics d'Adelaida Ferré i Gomis» (p. 211-229), emmarca un dels resultats de la seva tesi doctoral (*Adelaida Ferré i Gomis, folklorista. Edició, catalogació i estudi del seu corpus rondallístic*), en la qual va transcriure, editar, fixar i catalogar un conjunt de noranta-sis rondalles d'Adelaida Ferré (Barcelona 1881-1955), dinou de les quals es van editar en publicacions catalanes entre 1900 i 1933, mentre que setanta-set eren inèdites (és a dir, un 80,2% del seu corpus rondallístic). Quant a aquestes darreres, sis s'ubiquen al Fons Personal de Rossend Serra i Pagès, a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, i les setanta-una restants es troben al Fons Personal Sara Llorens i Carreres (cfr. p. 127). L'article detalla els *Criteris de transcripció, edició i fixació dels textos* (p. 218-220) i, d'altra banda, realitza una *Presentació dels materials* (p. 220-224), en la qual inclou una versió manuscrita original del tipus ATU 130, així com la transcripció final, un cop editada, de la rondalla *Lo lladre ben ataconat*. Finalment, l'*Annex I* (p. 225-229) documenta el material folklòric espigolat per Adelaida Ferré.

En definitiva, totes les contribucions que conformen aquest volum posen en relleu «la importància que tenen els arxius i les institucions a l'hora de salvaguardar els materials folklòrics i que no restin oblidats» (p. 8). De fet, si el llibre ja resulta prou interessant pel caramull de materials, fins ara inèdits, que ens presenta, aquesta punta d'iceberg no pot sinó amarar-nos de mel els llavis, tot pensant en els tresors folklòrics ja descoberts però pendents d'investigar, i, sobretot, en els que encara romanen ocults entaforats en inversemblants capsos o prestatges, a l'espera que algú s'hi aboqui amb un pessic de la passió demostrada per cadascun dels autors d'aquest volum.

Joan FONTANA i TOUS
Universitat de Barcelona